Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

## Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

**Danskernes Historie Online** er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

### Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

### Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

### Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

# Enhver Sit

Ugeblad
for
**Politik og Kristendom.**

Redigeret af Henning Jensen og Kristensen-Randers.

№ 46. | Torsdag den 15. November 1888. | 3. Aarg.



**Indhold:** 25 Aar. — Breve fra Rigsdagen. — Stat og Kirke. — Højskolecungdommen og Socialismen. — Brev fra Jylland. — Landarbejder-Tidende. — Digt. — Bogan-meldelse. — Bekjendtgjørelser.


## 25 Aar.

Jeg mindes, som det var i Gaar, da jeg fik Efterretningen om Frederik den 7des Død. Jeg opholdt mig den Gang hjemme i min Faders Præstegaard, som ligger tæt ved Landevejen mellem Roskilde og Ringsted. — Det var den 16. November om Eftermiddagen at jeg gik mig en Spadseretur ud ad denne Landevej. Det var mørkt og taaget i Vejret og tunge Draaber faldt fra de langs Vejen plantede Piletræer. — Saa kom der ridende et Par Hesteprangere med en Flok Heste. Sandsynligvis havde de været til Marked i Roskilde. — I det de red forbi, sagde den ene af dem: „Kongen er død.“ — Det var som om Mørket blev tykkere, Taagen tættere, og Draaberne faldt endnu tungere fra Piletræerne ned paa Vejen.

I Begyndelsen af December var jeg saa med ved Kongens Bisættelse i Roskilde Domkirke. Jeg var 25 Aar den Gang, og Livet laa lyst og aabent for mig. Men aldrig har jeg følt en saa forunderlig Gravstemning som den Dag. Og jeg tror det gik paa samme Maade med alle de tilstedeværende. Vi havde ligesom en Følelse af, at et lykkeligt Afsnit af Danmarks Historie blev baaret til Jorden med den døde Konge.

Det vilde vistnok være en Fejltagelse hvis man vilde sige, at den lykkelige Tilstand, hvori Folk og Land befandt sig i Frederik d. 7des Regjeringstid, hovedsagelig skyldtes denne Konges personlige Egenskaber. Han var vistnok ikke i nogen Henseende nogen fremragende Mand, og han gav ikke personligt Stødet til store og gjennemgribende Foranstaltninger. Men han havde den lykkelige Naturgave at kunne blive elsket af det menige Folk. Grunden til at Folket elskede ham, var ikke alene den, at han gik ind paa den fri Forfatning. Nej, men naar Frederik d. 7de og det menige Folk stod overfor hinanden, saa havde begge Parter en Følelse af, at de hørte sammen, at de var af hinandens Kjød og Blod, at de forstod hinanden, og maatte staa Last og Brast med hinanden. De havde en naturlig Sympathi for hinanden, som formodentlig ingen af dem kunde forklare, ligesaalidt som man kan forklare hvorfor der er enkelte Mennesker man straks føler sig tiltalt af. — Naar saa hertil kommer, at der ikke indtraf noget af Betydenhed, der kunde sætte dette Venskab mellem Kongen og det menige Folk paa Prøve, at Aarene var gode og Velstanden stigende, — saa er det intet Under, at det menige danske Folk ser tilbage paa Frederik d. 7des Regjering som paa en Frode Fredegods Tid.

Og nu er det 25 Aar siden, at Frederik d. 7de døde og Christian d. 9de besteg Thronen.

En Ting kan alle straks blive enige om, alle som vil give Sandheden Æren, og det er, at disse sidste 25 Aar, de har været mørke og tunge i Sammenligning med Frederik d. 7des Regjeringstid. En ulykkelig Krig har berøvet os et stort Stykke af vort Fædreland. Indvortes politiske Stridigheder har tildels berøvet os vor fri Forfatning, og daarlige Tider har berøvet Bondestanden og Mellemstanden sin Velstand og bragt Arbejderstanden ned til Sultepunktet. — Ganske vist vil det ikke være vanskeligt at paavise, at der paa mangfoldige Omraader er sket umaadelige Fremskridt i de forløbne 25 Aar. Hvormange Jærnbaner er der ikke bygget, hvor store Opfindelser er der ikke gjort paa Teknikens Omraade, hvor langt bedre forstaar man ikke at dyrke Jorden nu end den Gang, hvad er der ikke gjort baade offentlig og privat for Folkeoplysningens Fremme, o. s. v. Men spørger man om alle disse Fremskridt har skabt en større Folkelykke, saa maa Svaret lyde absolut benægtende.

De sidste 25 Aar har paa det klareste oplyst, at Fremskridt og Fattigdom gaar Haand i Haand. Maskinerne ere blevne sindrigere og synes snart at kunne overtage alt menneskeligt Arbejde, — men samtidig bliver Arbejderstandens Vilkaar elendigere og Antallet af arbejdsløse stiger Aar for Aar. Landbruget ærer ved Videnskabens Hjælp stedse at forøge Jordens Evne til at producere, — men samtidig vokser Prioriteterne i Bøndergaardene aarligt med Millioner af Kroner, og omtrent Halvdelen af vore Bønder staar paa Fallittens Rand. Bliver disse „Fremskridt" ved i 25 Aar endnu, saa er det aabenbart, at de $^9/_{10}$ af Befolkningen allerede fra Fødselen af staa med det ene Ben i Fattighuset.

Og hvad er der bleven af vor „Frihed" i disse 25 Aar? Da Frederik d. 7de døde kunde vi med nogenlunde Sandhed sige, at vi var det frieste Folk i Verden. Vi havde en Forfatning, der helt igjennem hvilede paa en nogenlunde almindelig Valgret, og ingen tænkte sig Muligheden af, at der kunde ske noget væsentligt Tilbageskridt i den begyndte Friheds-udvikling. Den, som for 25 Aar siden vilde have sagt, at der skulde komme Tider, da Folket mistede sin Skattebevillingsret, da Millioner udgaves trods Rigsdagens Vilje, da man paabegyndte og fuldførte store Befæstningsværker, som den lovgivende Forsamling Gang efter Gang havde udtalt sig imod, da man Aar efter Aar opretholdt et Gensdarmerikorps uden lovlig Bevilling og trods det, at dets Overflødighed fra saa godt som alle Sider var anerkjendt, — den som vilde have sagt, at alt dette kunde ske, han vilde være bleven udlet som en falsk Profet.

Og nu er det sket altsammen; den økonomiske og politiske Tilbagegang er gaaet Haand i Haand, og ingen kan sige, om vi er naaet til Enden eller om vi mulig skal dybere ned endnu. — Og for at gjøre Ulykken endnu større ødelægger Demokratiet sig selv ved indbyrdes Kampe af den mest smaalige og personlige Art.

Ethvert Menneske der vil bruge sin Eftertanke, enten han er Højremand eller Venstremand, maa derfor indrømme, at der for det menige danske Folk ikke er den mindste Grund til at holde Jubelfest, naar vi se hen til det Indhold, som de forløbne 25 Aar har havt. — Og skjøndt der sikkert ikke er noget Menneske i Landet uden at de personligt ønsker Kongen og hans Hus alt godt, ønsker at Slutningen af hans Regjering maa blive lykkeligere end de forløbne 25 Aar, saa er der dog ikke et saadant Forhold mellem vor nuværende Konge og det menige danske Folk, saa dette af personlige Grunde skulde kunne ønske at gjøre den 15. November til en Festdag. — Vor nuværende Konge har ikke havt den Naturgave som Frederik d. 7de havde, umiddelbart at kunne gjøre sig elsket af det menige Folk. Det er noget som en Konge ikke kan give sig selv, og som derfor ingen kan bebrejde ham. At Tiderne har været daarlige og at det økonomisko Tryk kommer til at hvile bestandig haardere paa mange, er selvølgelig vor Konge lige saa uskyldig i som ethvert andet enkelt Menneske. — At der er bleven Strid mellem de forskjellige politiske Partier kan heller ikke lægges vor Konge til Last. Det laa i selve den ulykkelige Forfatning af 1866, at Striden *maatte* komme. At Kongen, som skulde regjere med dette Misfoster af en Forfatning, og som var stillet mellem to politiske Partier, der, alt som Kampen skred frem blev mindre og mindre tilbøjelige til at komme hinanden imøde, — at han havde en overordentlig vanskelig Stilling, skal villig indrømmes. At han har handlet i god Tro efter sin bedste Overbevisning tør vi ikke betvivle. — Men det vil i Dag være den almindelige Mening hos det menige danske Folk, at Kongen ved at handle anderledes kunde have skaanet Folket for megen bitter Strid, og kunde have beredt Fædrelandet lykkeligere Kaar end det nu har. — Det er ikke muligt for os, der staar midt i Striden og selv ere Deltagere i den, at fælde nogen upartisk og retfærdig Dom om de enkelte Personers større eller mindre Skyld i alle disse sørgelige Optrin. Men saa meget kan vistnok betragtes som afgjort, at megen af den Røgelse som i Dag bliver offret ved Thronens Fod, — dens Duft vil ikke holde sig. Historiens Dom over disse 25 Aar af Kong Christians Regjeringstid vil maaske ikke lyde saa stræng som mange Venstremænd nu i dette Øjeblik vil fælde den, men den vil ganske sikkert heller ikke falde sammen med den Dom, der i Dag lyder fra Højres Side.

Men har det menige Folk ingen Grund til at holde Fest i Dag, saa kan det ikke nægtes, at de der ser en Lykke i, at Kongemagten vokser paa Folkemagtens Bekostning, de har saa meget desto mere Grund til at jubilere. Det er aldeles klart, at i de sidste 25 Aar er Kongemagten tiltaget meget betydelig i Styrke i de fleste evropæiske Lande og ogsaa hos os. Det er dog et Spørgsmaal om denne Tilvækst i Styrke ikke er mere et Skin end en Virkelighed. I ældre Tid havde Kongemagten væsentlig sin Støtte hos det menige Folk, som hos dem søgte Beskyttelse mod de priviligerede Stænders Overgreb. Forholdet mellem Kongemagten og de priviligerede Stænder var derimod ikke synderligt godt, da begge Parter gjerne vilde tilvende sig den højeste Magt i Samfundet. Men i de nyere Stater er der foregaaet en fuldstændig Forandring i dette Forhold. Kongemagten og de gamle priviligerede Stænder have nu sluttet sig sammen af Frygt for Folkemagten. Kongemagten hviler ikke paa en demokratisk men paa en aristokratisk Grundvold. Den har i Øjeblikket valgt at staa Last og Brast med de højere Samfundsklasser. Men dette kan blive skjæbensvangert for Kongemagten, dels fordi Antallet af de begunstigede Medlemmer i Samfundet stadig bliver mindre, dels fordi det menige Folk stadig bliver sig sin Styrke mere bevidst. At dette Forhold atter kan forandre sig, at der igjen kan komme Tider, da Kongemagten søger sin Støtte hos Befolkningens brede Lag, det lader sig paa ingen Maade benægte. Og der er ingen Tvivl om, at de Konger, som vil komme til at holde Jubilæum under almindelig Deltagelse fra det menige Folks Side, — deres Magt er

større end deres, hvor det menige Folk kun staar som en tavs Tilskuer af Højtideligheden.

# Breve fra Rigsdagen.

III.

Det er jo for nærværende Tid Landsthinget, der raader for Landet, og det er atter Godsejerne der raader for Landsthinget. Det har derfor sin Interesse at lægge Mærke til hvorledes disse stille sig til Tidens brændende sociale Spørgsmaal. Det har sin Interesse at høre, hvorvidt Tidens Tanker ere trængte ind paa vore Herregaarde, eller om man endnu lever derinde i de samme Tanker og Forestillinger, som den Gang de tykke Mure blev bygget.

De to vigtige Lovforslag om anerkjendte Sygekasser, og Forsikring imod Ulykkestilfælde, der har været til første Behandling i Landsthinget, gav Anledning til, at man fik et lille Indblik i Godsejernes Tanker om det sociale Spørgsmaal.

Desværre hører Landsthingets Godsejere ikke til de meget talende Medlemmer. En af Grundene til at Hr. Matzen spiller den Rolle i Landsthinget som han gjør, er sikkert den, at han er gödt skaaret for Tungebaandet, saa Godsejerne kan ikke tage Kampen op med ham, skjønt de ellers formodes ikke at være uvillige til at ryste hans Aag af deres Nakke. Det var ved Behandlingen af de paagjældende Lovforslag heller ikke meget der blev sagt af Godsejerne. Ved Behandlingen af Forsikring mod Ulykkestilfælde tog ingen af dem Ordet. Derimod havde to af dem Ordet angaaende de anerkjendte Sygekasser, nemlig Baronerne Reedtz-Thott og Juel.

Den første begyndte med at udtale, at han og Thomas Nielsen ikke saa sjældent havde samme Opfattelse i deres Grundbetragtninger. Dette maa anses for meget glædeligt, da Th. Nielsen uden al Tvivl har en temmelig fremskreden Grundopfattelse af sociale Spørgsmaal. Baron R T. gjorde meget rigtig opmærksom paa, at Kjendetegnet paa Nutiden var dette, at det enkelte Menneske, som i ældre Tider, f. Eks. i Middelalderen, havde havt en vis Kreds at slutte sig til, som var forpligtet til at tage sig af ham, nu derimod var løsrevet fra Samfundet og maatte klare sig selv eller gaa tilgrunde. Det som det derfor gjaldt om nu, var at danne en Samfundskjæde, der var lige langt fjærnet fra Fortidens Snørliv og fra Socialismens kaotiske (uordnede) Tilstand. Baronen mente nu at de foreliggende Lovforslag kunde bidrage til at danne en saadan Samfundskjæde, og derfor hilste han dem med Glæde. Navnlig ansaa han det for en Fordel, at mange ved dette Lovforslag vilde undgaa at komme paa Fattigvæsenet. Det er nu al Ære værd, at Baron R-T. vil være med at danne en saadan „Samfundskjæde". Det er ganske sikkert netop det der trænges til. Men skal en Kjæde tag sig godt ud, saa maa der ikke være en altfor umaadelig Forskjel paa de enkelte Led i den. En Kjæde hvor det ene Led er en Baron med adskillige Hundrede Tønder Hartkorn og det andet Led er en Arbejdsmand med 3—400 Kr. om Aaret til sig og Familie, det er i Virkeligheden ikke en *Samfunds*kjæde. Der kan nemlig ikke være Tale om, at disse Yderligheder kan have noget egentligt Samfund med hinanden; de maa føle sig som hørende hver til sit Samfund, hver til sin Verden. Nu kan man ganske vist sige, at de forelagte Lovforslag er et Fingerpeg henimod at Samfundet begynder at føle Forpligtelsen til at tage sig af sine Stedbørn, og set fra denne Side skal man hilse deres Fremkomst med Glæde, og ønske at der maa komme noget ud af dem. Men det er rigtig nok kun den allerførste spæde Begyndelse til at danne en ny Samfundskjæde. Der maa meget mere til før Kjæden bliver saa stærk, saa den kan holde Samfundet sammen.

Forøvrigt røbede Baron Reedtz-Thott, at Kundskaben om, hvad Socialismen er og tilsigter, endnu ikke er trængt ind, selv paa de mere oplyste Herregaarde. Thi naar han siger, at Socialismen vil frembringe kaotiske (uordnede) Tilstande, saa gjør netop Socialismens kyndige Modstandere lige den modsatte Indvending, nemlig den, at Socialismen, ved Statens Indgriben i næsten alle Forhold, vil tilvejebringe en altfor mekanisk *Orden*. — Men maaske mener Baronen, at det kaotiske ved den sociale Stat vilde bestaa deri, at Baronierne forsvandt. — Det er imidlertid et Spørgsmaal, om Baronierne ikke har bragt mere Uorden end Orden ind i Samfundet. Folk, der ikke selv er Baroner, kan meget godt tænke sig et ordnet Samfund uden Baronier.

Men naar alt kommer til alt, saa har Baron Reedtz-Thott ved sine Udtalelser om, at der maa dannes en ny Samfundskjæde, og at Samfundet maa bygges paa en ny Grundvold, vist, at han ikke staar ganske fremmed overfor Tidens Tanker. Og er Tidens Tanker først begyndt at trænge en lille Smule ind paa Herregaardene, saa vil de altid være i Stand til at fordrive nogle af de gamle Spøgelser, der huserer derinde.

Den anden Baron, som udtalte sig, var Hr. Juel. Sin Stilling til det sociale Spørgsmaal udtalte han i følgende Ord: „At der ikke for nogle enkelte Medborgere her i Staten er nogen bestemt *Ret* til at blive hjulpne af andre Medlemmer." „Jeg erkjender," fortsatte han, „at der foreligger for ethvert bemidlet Medlem af Samfundet en bestemt Pligt til at hjælpe de Samfundsmedlemmer, som er uheldig stillede, forudsat at hele deres Væren er en saadan, at de fortjener Hjælp. Men man kan ikke deraf udlede den Sætning, at en enkelt Klasse Individer har en bestemt *Ret* i saa Henseende."

Dette Standpunkt er aabenbart mere gammeldags baronagtigt. De bemidlede Medlemmer af Samfundet har ganske vist en Pligt til at hjælpe de ubemidlede, forsaavidt disse ved deres hele Væren fortjener Hjæl-

pen; men denne Hjælp skal ikke være en *Ret*, men kun en *Naade*. — Her er ikke Tale om nogen „Samfundskjæde." For Baron Juel er der to Samfund, de bemidlede og de ubemidlede, og disse sidste skal, naar de ikke kan klare sig selv, leve af de førstes *Naade*. De har ingen *Ret*. — Dette er der nu noget sandt i. Det ene Menneske har i Virkeligheden ikke *Ret* til at kræve nogen Hjælp af det andet. Men ethvert Menneske har Ret til at kunne forsørge sig selv. Han har derfor først Ret til Arbejde, dernæst Ret til at faa hele Udbyttet af sit Arbejde. — Hvis Baronen havde hævdet disse Rettigheder, saa havde der i og for sig ikke været saa meget at indvende mod hans Ord om, at det ene Menneske ikke har Ret til det andet Menneskes eller Samfundets Hjælp. Men Baron Juels Standpunkt er aabenbart det, at de ubemidlede hverken har *Ret* til Arbejde, heller ikke *Ret* til at faa Udbyttet af deres Arbejde og heller ikke *Ret* til Hjælp. — Hertil er kun at sige, at under saadanne Vilkaar er det ikke godt at høre til de ubemidlede. Saa var det bedre at være Hest eller Hund hos en Baron end at være Arbejdsmand. Og i Virkeligheden er det vist ogsaa bedre.

Hvad forøvrigt Lovforslaget om anerkjendte Sygekasser angaar, saa er der jo, — ogsaa her i Bladet, — sagt alt det ufordelagtige, der kan siges om det. Man har gjort opmærksom paa, at Statstilskudet vil blive slugt af Læger og Apothekere, som vil stille større Fordringer til Betaling af Sygekasser, at de frivillige Tilskud vil ophøre osv. — Det er ogsaa sikkert nok, at Lovforslaget trænger til adskillige Forandringer. Men selve den Omstændighed, at der af Regeringen er forelagt to Lovforslag, hvoraf det ene gaar ud paa at give Tilskud til Sygekasser, det andet paa at tilsikre tilskadekomne Arbejdere og Arbejderenker og Børn, hvis Forsørgere er komne ulykkeligt af Dage, en Pension, — selve denne Omstændighed beviser dog, at man selv i de mest konservative Kredse har faaet Øjnene op for, at her er et Omraade, hvor der maa gjøres noget. Og dette kan man kun glæde sig ved.

# Stat og Kirke.

(Af *J. P. Kristensen-Randers*)

Der var en Tid, da Guds Menighed paa Jorden havde ondt ved at komme ud af det med de verdslige Magthavere, almindeligvis da. Helt anderledes er det nu; Reglen i vore Dage er den, at de store Kirkesamfund og Staternes Styrere er Perlevenner. Kirkens Mænd taler Kongernes Pris i Toner, der naar lige op til Højsalighed, og Kongerne sørger for, at Kirkens Mænd bliver ordensprydede Højærværdigheder. Dette fredelige Forhold maa saa omtrent kaldes glædeligt, hvis det har sin Grund deri, at Kristendommen har sejret over Verdens Store. Derimod er det sørgeligt, hvis Grunden maa søges i, at Kristenheden i fejg Ærbødighed har bøjet sig for en hedensk Tankegang hos Konger og Fyrster. Spørgsmaalet bliver altsaa: Har Kirkens Udvikling, sèt i store Træk, fremvist en Tro, som overvandt Verden, eller viser den en Tro, som lod Verden overvinde sig?

Lad os se! Kristus lærte: „Naar nogen slaar dig paa den højre Kind, da vend den venstre til, og tager nogen Kappen fra dig, saa forhold ham heller ikke Kjolen." Og han sagde: „Den, som griber til Sværd, skal omkomme ved Sværd." Har Staterne kastet Sværdet og derved tjent sig Velsignelse af Kirkens Mænd? Nej. Staterne bygger Forter, og det er let at finde en Præst, som vil indvie disse. Og Staterne: „Naar èn kjøber to Kanoner, som muligvis skal bruges mod dig, saa bør du kjøbe fire." Men man hører saa godt som aldrig Kirkens Ordførere udtale sig hverken mod de to eller de fire Kanoner. Endvidere: Kristus sagde: „Dømmer ikke, at I ikke skal dømmes", og han spurgte med Hentydning paa en falden Kvinde: „Hvem tør kaste den første Sten?" Staterne kjender kun lidt til Kjærligheds-Kaaber, uden naar Talen er om „store" Syndere. Men staar det synderligt bedre til i Kirken! Kristus har ogsaa sagt: „Den, som vil være stor iblandt eder, skal være eders Tjener, og den, som vil være den ypperste blandt eder, skal være alles Tjener." Dette Ideal er ikke Verdens Stores. Tør vi sige, at det holdes i Ære i Kirken? Det er sandt, at Guds Rige ikke bestaar i Mad og Drikke, og det sidder vel heller ikke i Klæderne; men alligevel er der Grund til at spørge: Er en ordensbehængt Silke- og Fløjelskjole virkelig en praktisk Dragt for den, der skal stile efter at tjene i saa vidt et Omfang som muligt? — Fremdeles har Kristus sagt: „I skal aldeles ikke sværge." I Staterne sværger man, saa det staar efter, og Kirkens Mænd sværger med.

Jeg vèd nok, at Kristendommen er ikke en Lovbog af Bibelsteder. Men burde vi Kristne dog ikke i de Krav, der møder os i Herrens Taler, se Mønstre, som Menneskelivet skal skæres til efter, Idealer, som vi skal modtage Guds Kraft til at fuldkomme? Jeg tror: Jo! Et Vrængbillede af Kristenhedens Stilling paa Jorden er det da, at Kirkens Mænd hakker og plukker, stækker og rækker, vender og drejer Herrens Udtalelser for at kunne rime dem sammen med hedensk Tankesæt. Det er Jesus, der skal have al Magt over Jorden, og sandelig ikke Jorden, der skal raade over ham og hans Ord.

Kristenhedens store Skade nu til Dags stikker for en stor Del deri, at den har faaet saa meget Maskepi med Staten, som Tilfældet er, ikke mindst, hvor Luther og Calvin regnes for Ledere.

Det er en Alvorssag af første Rang, at Kristne faar tænkt over, hvad der bør gjøres, for at Menighedens Stilling overfor Verden kan blive sand. Som et Stød hen imod en saadan Tænkning kan en Bog tjene, som *O. J. Tschudi* nys har udgivet paa Cammermeyers Forlag i Norge. Den hedder „*Stat og Kirke*". Kristne, der kan bruge andet end let Læsning, vil ikke angre paa, at de har læst Tschudi's Bog, selv om de faar ondt ved at være enige med ham.

# Højskoleungdommen og Socialismen.

Ved et Møde paa Bornholm for ikke lang Tid siden udtalte Hr. L. Dinesen, at Højskolerne nu gjorde Ungdommen socialistisk. Der er vistnok heri noget, der er baade rigtigt og galt. Det kommer nemlig ganske an paa, hvad man lægger ind i det Ord: Socialismen. Man kan nemlig lægge en hel Mængde frygtelige Ting derind: Afskaffelse af Kristendom, Ægteskab o. s. v. Og det kan ikke nægtes, at der er ikke faa Udtalelser af Socialdemokrater, som kan berettige Folk til at tro, at det er Socialismens Mening at rydde alt dette afvejen. Den bekjendte tyske Socialdemokrat Bebel udtalte saaledes engang paa den tyske Rigsdag, at det Maal, som man i religiøs Henseende stilede efter, var Atheismen eller Gudløsheden. Det er indlysende at saadanne Udtalelser maa i høj Grad skræmme og bortstøde ikke alene kristne Mennesker, men ogsaa religiøse Mennesker. Men man maa i saadanne Tilfælde skjelne mellem Socialismen og mange Socialdemokrater, og huske paa, at ligesom en Præst kan prædike noget, der ikke har det mindste med Kristendommen at skaffe, saaledes kan en Socialdemokrat sige meget, der ikke har noget med Socialismen at bestille. — I og for sig er det hverken Socialismens Maal at afskaffe eller at indføre Kristendommen, men det er dens Maal at ordne Samfundet i rent borgerlig Henseende paa en vis bestemt Maade, nemlig saaledes, at Staten overtager Produktionsmidlerne og bliver den egentlige Arbejdsgiver. Og det er vel forøvrigt et Spørgsmaal, om dette er den eneste Form for Socialismen. — Det som egentlig ligger i det Ord: Socialisme, det er et Samfund, hvis Medlemmer staa Last og Brast med hinanden, et Samfund der er som et Legeme, hvor de forskjellige Lemmer nyder samme Ære, sker samme Ret og er Gjenstand for samme Omhu. Enhver den, der tilstræber et saadant Samfund er i Virkelighedeh Socialist, selv om han ikke er Socialdemokrat i den Betydning hvori Ordet nu bruges.

Naar Hr. L. Dinesen derfor siger, at Højskoleungdommen er begyndt at blive socialistisk, saa er det ganske sikkert urigtigt hvis han dermed mener, at denne Ungdom deler Anskuelser med mange Socialdemokrater med Hensyn til Spørgsmaalene om Kristendommen, Ægteskab o. s. v. Og hvis han dermed mener, at Højskoleungdommen i nogen synderlig Grad har tilegnet sig og hylder Socialismen i den Form, hvori den nu særlig fremtræder, med Staten som den egentlige Arbejdsgiver, — saa tager han ogsaa heri fejl. Højskoleungdommen har ganske vist ikke længer den blinde Skræk for Socialismen, som for nogle Aar siden var almindelig i Gaardmandsstanden. Den har Lyst til at lære denne Bevægelse noget nøjere at kjende, ligesom den i det hele interesserer sig for hvad der er oppe i Tiden. Man ser det bedst deraf, at det sociale Spørgsmaal nu er et temmeligt almindeligt Æmne ved Efteraarsmøderne paa mange Højskoler. — Men, efter hvad jeg kan skjønne, saa er det endnu meget faa baade af Højskoleungdommen og af Højskolefolkene idethele, som har taget noget bestemt Standpunkt overfor Socialismen i den Skikkelse hvori den nu fremtræder.

Derimod er det vistnok fuldstændig rigtigt, at ligesom der gaar et socialistisk Drag igjennem hele Tiden, saaledes ytrer dette sig særligt stærkt hos den mest livlige og opvakte Del af Ungdommen. Men ikke saaledes at forstaa, at Ungdommen har en bestemt Theori om hvorledes Samfundet skal ordnes, men dels saaledes, at man ser, at den gamle Samfundsorden ikke er i Stand til at skabe en lykkelig Fremtid for Folkene, dels saaledes at man erkjender, at den ny Samfundsform maa, paa en eller anden Maade, være socialistisk, det vil sige, den maa tage Hensyn til *alle* Samfundets Medlemmer, og ikke kun til nogle enkelte.

Det kan ikke være andet, end at den Ungdom, som har Hjærtet paa rette Sted, maa føle sig oprørt over meget i dette gamle Samfund, som uden Barmhjærtighed overlader Millioner af Mennesker til det usleste Liv, medens nogle enkelte svælger i Overflødighed. — Og det kan ikke være andet end at den Bondeungdom, som er vokset op i de senere Aar, og som selv maa slide og slæbe tillige med deres Slægt, for at skaffe Rentepenge til de stadigt stigende Prioriteter, som ser hele deres Tilværelse truet og Fattigdommens Afgrund aabne sig for dem, — den maa komme til at *tænke* over alt dette, og den maa begynde at se sig om efter en Redningplanke. *Hvor* denne Redningsplanke er at finde, hos Henry George eller hos det egentlige Socialdemokrati eller maaske andre Steder, — det staar ikke klart for Ungdommen endnu, og det staar heller ikke klart for mange af os ældre. — Kun saameget er klart, at Redningsplanken findes ikke i de af Hr. L. Dinesen repræsenterede Anskuelser. Disse Anskuelser kan bære Hr. Dinesen trygt over Livets oprørte Sø, men de kan ikke bære Fremtidens Samfund.

# Brev fra Jylland.

Vore Ugeblade ere endnu ikke naaede saa vidt som Dagbladene, der har deres rejsende, specielle, ja saagar deres flyvende Korrespondenter. Ikke en Gang faste Korrespondenter til at skrive om den gode Sæd og det nederdrægtige Regnvejr, kan de møde op med. Det højeste, de driver det til i den Retning, er et Brev i Ny og Næ. Ja, og det tilmed et Brev fra Alheden — ikke fra de skovrige, fede Egne, hvor Folk bugner af Øl og Politik. Ja, fra den rigtige Alhede er det just heller ikke, men fra Grænseskjellet mellen Kanaan og Ørkenen. Fra et Slags Øst-Rusland, hvor det er koldt, fladt og øde. En halv Snes Husmandshytter hist og en enkelt Gaard her. Hvor det er graat; man ser kun graat, hvor

man end vender Øjet. En sort Tørvestak er den eneste Afveksling i Farverne. Selv Kartoffeltoppene, om Sommeren det eneste grønne i Landskabet — ere visnede. Alt har antaget Vinterfarven. — Naturen er beredt til at modtage Vinteren.

Men Gud véd, om de ere beredte paa den, alle de mange Mennesker i Hytterne her omkring. I Sommer har de slæbt for at faa Regninger og Renter betalt og Jorden dreven. Fra Frosten kom af Jorden og til nu har de slidt som Bæster. Først æltede de i Tørven, og dernæst pjaskede de i fugtige Enge; saa kom Høsten, og endelig har de i Slud og Regn, i Kulde og Godtvejr ligget og rodet i Kartoffelmarkerne. Saa kommer Vinteren, og man begynder at tære paa Forraadet. Og Gud skal vide, der er Munde nok. De store Børn ere komne hjem fra deres Tjenester, en halv Snes graadige Mennesker hvert Sted. Det er forunderligt, det slaar til. Et Par magre Faar og en lille Gris, hvad er det til saa mange! og hvad kan Mælken af en mager Skralde slaa til! Men Brønden er god, og der er Kartofler nok. Man kommer over Vinteren, og med Foraaret kommer der nyt Haab. Og de fattige faster som ingen andre.

Det er ikke lyse Billeder, man kan give her ovre fra, heller ikke, naar man vil skildre det aandelige Liv. Uoplyste og overtroiske er Flertallet. Ja overtroiske i en forfærdelig Grad. Den ene Husmand gaar og mistænker den anden for at han fordærver hans Køer. Og naturligvis er der saa Mænd, der kan mane og vise igjen og meget mere. Der er mange, der tro, at i vore Dage er Troen paa Hekseri udryddet. Gud hjælpe os. Nej, saa længe det læres i Skolerne, at der kan gjøres Troldom og andet mere, saa længe er det urimeligt at forlange Troen derpaa udryddet. Der er langt frem, sagde Kjællingen, hun saa sig tilbage.

Og Overtroens, Uoplysthedens og Fattigdommens sædvanlige Følger ser vi da ogsaa: Sløvhed, Urenlighed, Sjusketheid. Kom ind i de lave Hytter. Dejlige Blomster i Vinduerne, ren Luft, pænt fejet, ordentlig paaklædte Børn — ikke sandt, saadan burde der være efter vore pæne Noveller. Men det er næsten en „Saga blott". Grisede Unger, Stank, Uorden møder des værre vore Sandser. Man skulde ligefrem tro, de var bange for frisk Luft og Vand. Der var ikke halv saa megen Sygdom her i Landet, naar vi fulgte den første af alle hygiejniske Regler: at sørge for Vand og frisk Luft. Vi har saa mange Kolportører og Talere og Præster, og alle sammen tale de om Moral eller Satan; hvad om de til en Afveksling talte om Renlighed og Hygge. Hvad om de indtrængende lagde Husmandskonerne paa Sinde at sørge for den første Betingelse for et godt Familieliv: et hyggeligt, renligt Hjem. Det kunde være, det gjorde lige saa megen Nytte, som det andet Slags Prædiken. Dens Nytte er allensfals saa temmelig problematisk. Der var saaledes en Præst, der for nylig nægtede at gaa med til et Bryllup, idet han udtalte, at han ikke vilde være i Selskab med Satan; dette turde være en mindre heldig Maade at vinde sine Sognebørn paa.

Ja, mørkt ser det ud, og grumme lidt gjøres der for at sprede Mørket, der hviler over Hytterne. Ingen Tanker, intet Lys, intet Liv naaer dem. Man har Grund til at spørge: hvor naar kommer der Lys, hvor naar kommer der Menneskevilkaar til Hytterne?

**Pib.**

# Landarbejder-Tidende.

Ved *Jens Peder Sundbo.*

**Hviledagen.** P. Holms Helligdagslov har været til første Behandling i Folkethinget. Saa vidt er den ingen Sinde naaet tidligere, skjønt den har været i Folkethinget tre Gange før. Det kan maaske være et Tegn paa, at der i Aar vil komme noget ud af den. Selve Hr. Nellemann erklærede endogsaa, at han vilde forhandle Forslaget, saa det kunde blive en *„brugelig"* Lov. Men særlig er det værd at mærke sig den Stemning, der var i Thinget, for at *afskaffe Søndagsarbejdet paa Landet. Navnlig hævdede Jens Busk med stor Varme i Henhold til 20 Aars Erfaring som Husbond, at Landmanden let kunde faa sit Arbejde gjort i de 6 Dage.* Ved Siden af dette og andre varme Vidnesbyrd fra Bønder betød det mindre, at d'Hrr. Maler Jensen og N. J. Larsen talte i høje Toner om den „Frihed", der vilde gaa i Hundene, naar Helligdagsarbejdet blev afskaffet. Her var ellers en Lejlighed, hvor Hr. Larsen kunde have vist sin fra *Hnndeloven* bekjendte Venlighed mod *Landarbejderne* paa en mere passende Maade end ved at støtte Maler Jensen. Hr. Jensen begyndte med den mærkelige Mening, at Arbejdernes „Frihed" vilde gaa aldeles fiøjten, naar de ikke maatte arbejde om Søndagen. Almindelige dødelige Mennesker vil sikkert finde, at den *Frihed,* man skal arbejde sig til om Søndagen, som „Frihed" betragtet bliver af en højst mærkelig Art. Men Hr. Jensen lever i den Tro, at *Arbejderne* vil blive *rige ved Søndagsarbejdet.* Han tager sig ikke i Agt for, at de saa kommer til at gaa ledige i Uger eller Maaneder paa andre Tider af Aaret. Naar der ikke en Gang er Arbejde til alle de søgne Dage, kan det naturligvis ikke hjælpe at tage Søndagen til Hjælp. — Men selv om der var Arbejde nok, vilde Søndagsarbejdet endda kun bevirke, at Daglønnen blev trykket saa meget længere ned, og at Arbejderen blev opslidt før Tiden. — Hr. Jensen var da heller ikke mere fiffig, end at han mod Slutningen lod den rigtige Grund stikke frem: der var Tider paa Aaret, hvor man ikke kunde faa Arbejdet gjort uden ved at tage Søndagen til Hjælp. — Det var nok altsaa i Virkeligheden Arbejdsherrernes „Frihed", det gjaldt. Men saa længe her er Overflod paa Arbejdskraft, kan man nok tænke sig Arbejdsherrerne *trøstet* efter Søndagsarbejdets Afskaffelse.

Bagstrævets Arbejdervenlighed kan begynde med *Friheden, Selvstændigheden* eller *Selvhjælpen,* men den

ender altid lige ynkeligt nede i Arbejdsherrernes Pengepung.

**Jens Peder Sundbos** Adresse er nu! Jyllandsvej 19, Frederiksberg I.

# Flyttedagstanker.

(1886).

Sluppet bort fra Byens Støv
Gaar jeg her nu langs ad Stien,
Træder paa det faldne Løv
Fjærnt fra Syvtals-Industrien.
Nedad falder Blad paa Blad;
Tanken straks til Faldet knytter
Livet i den travle Stad
Med et: se, hvor Løvet flytter!

Alt herude minder om,
Hvad jeg ménte, at jeg flyede:
Storkens Rede ligger tom,
Lejeren til Syden tyede;
Aaen haster mod sin Strand;
Taagedryp paa Grene hænge,
La'er sig falde hvor det kan,
Flytter ned i Barkens Flænge.

Selv det store, gamle Træ,
(Bylder har det rundt paa Kroppen,
Løvet yder sparsomt Læ
For de Fugle smaa i Toppen;
Roden — kravlet af sit Gjem —
Ligger bar til ingen Nytte)
Træet synes og blandt dem,
Som i Dag er ved at flytte.

Og — man har jo Lov at tro,
At det ej betalte Lejen,
Da det evned' ej at gro,
Den Gang Sygdom kom i Vejen;
Se, det er jo oppereret:
Saven skar dets Lemmer ned.
Var det mig et Sted passeret,
Flytted' jeg fra Stedet med.

Mon det og er Træets Trang,
Paa et andet Sted at plantes?
Mon det kjender Rettens Gang,
Véd det skal for Lejen pantes?
Se, hvor Roden opad gaar!
Flytte, flytte er vist Trøsten,
Inden „Fogden" for det staar
Med sin Økse — pantelysten!

— — — — — — — — —

Ogsaa jeg vel Hugget faar,
Før maaske end jeg det venter.
Nedad Bakke jo det gaar
Med min Livssums faa Talenter;
Ogsaa jeg har Gjæld — om ej
Just til Værten hist i Byen —
Saa til ham, som loved mig
Lejlighed — en Gang — bag Skyen.

Ogsaa jeg skal pantes ud;
Thi jeg holdt jo ej „Kontrakten", —
Den om Kjærlighedens Bud; —
Men — jeg flytter ej før Magten:
„Kongens Foged", Døden, ta'er
Sjælens Bo og ned det river.
Da jeg gaar med det, han spa'er,
Det, som ingen Foged „skriver"!

**Chr. Bildso.**

# Boganmeldelse.

**Kaptejn Jacobsens Rejser til Nordamerikas Vestkyst 1881—83.** 1—3 Hefte (Cammermeyer).

Nordboerne er et rejselystent Folkefærd og de skandinaviske Lande yder sikkert et forholdsmæssigt stort Bidrag til den Folkevandring, som gjennemstrejfer Verden, uden at have andet Ærinde end at rejse. Man skylder Engelskmændene for, at de rejser kun af Forfængelighed, for at kunne notere i deres Lommebog ved hvert mærkeligt Punkt: „Jeg har været der." Saadanne Rejsende kan vel nok findes imellem alle Nationer, om end mest i den nævnte, men det er forhaabentlig Mindretallet, hvorimod den største Part af de Rejsende dog vistnok søger det Udbytte og den Belæring, som kun kan faas ved at se med egne Øjne og høre med egne Øren. Men det er desværre kun faa, der har Raad til lange Rejser. Millioner af videbegjærlige Mennesker maa finde sig i Fattigdommens Stavnsbaand, der fængsler dem til den lille Plet af Verden, hvorpaa de er født. For den Slags Mennesker er saa Rejsebeskrivelser den eneste tarvelige Tilfredsstillelse, de kan faa af deres Trækfuglelyst. Beskrivelser er jo altid tarvelige imod Virkeligheden og det gjælder nok allermest om Rejsebeskrrivelser. Hvor mange gode er der vel af den Slags i den evropæiske Literatur! Den oven nævnte Bog hører sandelig ikke til de bedste. Den fortæller hverken i Ord eller Billeder, hvad vi helst vilde vide, nemlig om Menneskelivet i de Egne, Forfatteren har gjæstet; men det har rigtignok sin særegne Aarsag, idet han, i Modsætning til de fleste andre Rejsende har havt et bestemt Ærinde, han har nemlig været Indsamler til det kongelige Museum i Berlin. Det maatte altsaa være ham mest om at gjøre at faa fat i saadanne Sager, som han kunde sende hjem, hvorimod han maatte lægge mindre Vægt paa at se Folkelivet — omtrent lige som en af de Bissekræmmere hos os, der rejser omkring for at kjøbe Antikviteter. De har

vist ikke stort at fortælle om, hvad de har set og hørt; for dem er Handelen det vigtigste.

Men der falder dog altid noget Udbytte af paa enhver Rejse, naar man da har Øjnene med sig. Og det maa man lade Kaptejn Jacobsen, at han har set sig saa godt om, som Formaalet for hans Rejse vilde tillade det. Desuden er det fra helt ubekjendte Egne, at han fortæller. Vi véd ikke saa lidt om Kina, Japan, og selv det indre Afrika, men Kysten Nord for Kalifornien og de hosliggende store Øer, disse Egne med deres hel- eller halvvilde Befolkning af Indianere, kjender vi næsten intet til. Hvem vilde f. Eks. drømme om, at Indianerne der samlede paa uldne Tæpper, ligesom vi samler paa Penge eller Jordegods. Den rigeste Mand har hele Husrum stablede fulde af Uldtæpper. Det er visselig Liggendefæ, som Møl og Rust kan fortære. Man bliver derved mindet om de Folk her i Landet, som Aar for Aar dynger sammen Masser af Sengklæder, Uldent og Linned.

Der er mange Træk i Bogen, som er os lige saa paafaldende og nye for os. Billederne, som i Hovedsagen er Afbildninger af Indianernes Pynt og Redskaber, er vel udførte. Særlig interessante er Billederne af udskaarne Søjler, der minder saa meget om de oldnordiske Solstokke eller Højsædestøtter.

Bogen er, uden at være dyr, flot udstyret med Papir, Tryk, Kort og Billeder, den lyder helt igjennem saare troværdig, og giver den end ikke alt, hvad vi kunde ønske, saa giver den os til Gjengjæld Oplysning om noget, der saa godt som har været helt ubekjendt hidtil. **Anton Nielsen.**

**Tjørnekrat.** Af *S. Gundesen.* Zeuner Jaks. Forlag. Aaræus, 219 Sider.

Denne Fortælling har Fejl, som ikke kan forklares paa anden Maade, end at det er en Begynder i Digtekunsten, vi har med at gjøre. Sproget kunde hist og her være bedre, end det er, og de tegnede Menneskeskikkelser staar ikke altid saa klart for én under Læsningen, som man kunde ønske. Men alligevel bør mange læse „Tjørnekrat". Bogen er en alvorlig, poetisk begavet Mands Fortælling om en ung Piges Udvikling under Indflydelse af det Liv, der leves blandt tarvelige Fiskere ved Jyllands Vestkyst, den Hjemmets gode Magt, der raader i en hyggelig Præstegaard, og den Tone, som hersker paa adskillige Herregaarde. Forfatteren kjender meget til Ungdomslivets Brydninger og Stemninger. Han vil derfor kunne tiltale de unge. Og der er ren Luft i hans Bog, saa ogsaa af denne Grund vil Ungdommen være vel tjent med at læse „Tjørnekrat".

**J. C. Kr.-R.**

**Kvinden og Samfundet**: November 1888. Indhold: Svend Høgsbro: Et Forslag vedrørende Ægteskabslovgivningen. Louise Nørlund: Husmoder og Tjenestepige. Anton: „Kvinder i Forsamlingerne". Redaktionen: Folkethingsmand Tangs Lovforslag. — Dansk Kvindesamfunds Virksomhed.

**Kirken og Vantroen**, populære Foredrag af S. C. Hauch. Lehmann & Stages Forlag.


**Kvækernes Mønsterstat.**
Anden Del af **William Penn.**
Et protestantisk Tidsbillede fra det 17de Aarhundrede.
Af *Fernando Linderberg*

Af Pressens Udtalelser fremhæves:

„Forfatteren er varm for sit Emne; han ser i Penn et af Historiens lyse Forbilleder og skildrer ham fra først til sidst under Synspunktet af Macaulays Ord: „Han havde en stærk Følelse af Religionens Pligter og en brændende Trang til at fremme Menneskeslægtens Lykke." Sikkert er det ogsaa, at Penn er en af de Mænd, der har manende Bud til vor Tid. Man beundrer hos ham det redelige Sind, hans Mod og Handledygtighed for at fremme det sædelige Liv og den borgerlige Frihed. Linderberg ønsker sin Bog betragtet som Folkelæsning, og den bør ogsaa betragtes som saadan."

(„Morgenbladet".)

„Bogen er skreven med Fart og Ild; Fremstillingen tager Læseren med, og den er gjennemgaaende saa jævn af Ord, at den fortjener at kjendes af mange."

(„Svendborg Avis".)

Faas i enhver Boglade. Hver Del koster 75 Øre. I Partier mod Kontant 50 Øre. Forhandlere antages til god Fortjeneste.

**Hospitalsvej 4, Frederiksberg.**

**Elegante Rejsehaandkufferter,** særdeles rummelige og solide, anbefales enhver à 5 Kr. pr. Stk., har før kostet 12 Kr. pr. Stk. Forsendes fra J. Knudsen, Bajlum pr. Roslev St.

**Carl & P. Petersens**
**Præliminærexamens-Kursus,**
**Nyt Lokale: Nørrebrogade 44, Kjøbenhavn, N.**

Paa vore forskjellige Hold indmeldes til enhver Tid Elever med saadan Forberedelse, at Examen ønskes paa mindre end 2 Aar. Uforberedte Elever optages Januar.

Undertegnede anbefaler sit velassorterede Lager af reelle Vine, Rom, Cognac, Puncheessentser & Likører.

**Særlig anbefales en mild og styrkende hvid Oportovin som fortrinlig for saadanne Syge, hvem Lægerne tilraader at drikke Vin.**

Pris pr. 1/1 Btl. 2 Kroner.

Peter Buch,
**Halmtorvet 8, Kjøbenhavn V.**

**Brokbaand, Suspensorier,**
Mavebælter, Moderbandager, Menstruationsbind, Urin- og Navle-Bandager, Douche-Apparater, Clysopumper, Indaandings-Apparater, Respiratorer, Høre-Rør, Isposer, Mælkesugere, Elastiske Strømper, alle Sorter Bind, alle Slags Sprøjter, Luft- og Vandpuder sælges og udlejes, **Underlag til Sygesenge**, Stikbækkener, Elastik, Knive og Saxe, Forbindkasser, **Sygeplejeartikler** og **Forbindstoffer** m. m. tilbydes i stort Udvalg af

**Th. Bjering,**
Etablissement for Sygepleje-Artikler,
**1, Frederiksberggade 1,**
„Røde Kors", ved Siden af Apotheket.

**Kvindeseminariet i Horsens**
forbereder til Skolelærerindeeksamen og alm. Forberedelseseksamen. Nyt Kursus begyndte 5. Novbr. **E Buchwald.**

# Enhver Sit.

**Redaktører: Henning Jensen og Kristensen-Randers.**

„Enhver Sit" behandler politiske, sociale og kristelige Spørgsmaal.
Udgaaar hver Torsdag Aften til en Pris af 1,25 Øre Kvartalet.
Demokratiske Foreninger, som bestiller et større Antal Eksemplarer, faar Rabat
Bekjendtgjørelser 10 Øre Linjen. Rabat gives for Bekjendtgjørelser, der indrykkes mindst tre Gange.
Bladet kan bestilles hos Landpostbudene eller paa Postkontoret.


Ansvarhavende Redaktør **Henning Jensen.** Trykt hos Rasmussen & Olsen. — Kbhvn.